

Parlamentarizam, sloboda govora i zastupnički imunitet (36)

Govor kao sredstvo komunikacije sa sebi sličnima, glavna je značajka prema kojoj se vrsta *homo sapiens* razlikuje od drugih primata. Druga takva značajka je sklonost ratovanju zbog ugleda, moći, teritorija i vlasti nad sebi jednakima. Najbliži srodnici čovjeka, čimpanze, koji imaju 97% zajedničkih gena s čovjekom, organizirano ratuju s pripadnicima svoje vrste, pa u tu svrhu komuniciraju, međusobno kao i s neprijateljima (Fukuyama).

Komunikacija je nužno sredstvo kooperacije, ali i konflikta koji, simultano i komplementarno, u temelju obilježavaju sve organizirane zajednice. U primarnim zajednicama vođa mora podanicima dati na znanje svoje zapovijedi i prijetnje onim što će uslijediti ako se one ne budu poštovala. Demokratska politička zajednica utemeljena je na slobodi mišljenja, priopćavanja i razmjene mišljenja, tj. raspravi među jednakima o zajedničkim pitanjima u okvirima ustava i zakona. *Ustavno jamstvo slobode govora*, koje se danas razvilo u slobodu medija i pravo na slobodan pristup informacijama, jedno je od izvornih i najvažnijih sloboda i prava u takvoj zajednici.

Radi zaštite slobode i jednakosti prava, narodnim se zastupnicima oduvijek priznaju posebna prava. Narodni su tribuni u rimskoj republici uživali imunitet, da bi mogli slobodno govoriti o potezima izvršne vlasti. Engleski je parlament krajem 14. stoljeća donio prvu deklaraciju kojom je od kralja ishodio pomilovanje svog člana osuđenog za vrijeđanje veličanstva. No, tek nakon duge borbe i brojnih žrtava, među kojima i jednog kralja, parlamentarni je imunitet doista uspostavljen krajem 17. stoljeća.

Svrha je zastupničkog imuniteta zaštititi narodne predstavnike od mogućeg pokušaja izvršne vlasti da ih kaznenim optužbama ili uhićenjem spriječi u obavljanju njihovih dužnosti. Zastupnici moraju slobodno sudjelovati u radu parlamenta i bez straha govoriti o javnim poslovima. Zato im demokratski ustavi jamče imunitet neodgovornosti i imunitet nepovredivosti. Zastupnik ne može biti uhićen niti se protiv njega može pokrenuti kazneni postupak bez odobrenja njegovih kolegica i kolega zastupnika. Zastupnik trajno uživa imunitet neodgovornosti te ne može biti pozvan na kaznenu odgovornost, pritvoren ili kažnjen za izraženo mišljenje ili glasovanje u parlamentu (čl. 76. Ustava).

Gotovo bez ijedne iznimke, suvremeni ustavi poštuju to načelo. Umjesto

detaljnog pregleda navedimo europski primjer, koji nas obvezuje i prije formalnog članstva u EU. Ugovor *europskih zajednica iz 1965.*, kojim je uspostavljeno jedinstveno Vijeće i Komisija, jamči zastupnicima Europskog parlamenta kaznenopravni imunitet neodgovornosti i imunitet nepovredivosti, koji se razrađuje posebnim protokolom. U praksi nije poznat slučaj da se imunitet europskih parlamentaraca dovodio u pitanje u državama članicama.

No, granice i ovdje postoje. U vrijeme borbe za uspostavljanje jamstva slobode govora, filozof Voltaire, koji se zbog svoje slobodoumnosti često morao bijegom preko granice spašavati od gnjeva moćnika, pretjerao je s često citiranom izjavom, da uvijek valja braniti pravo svakoga da govori baš sve što hoće, pa i kada govori gadarije. Govor je potencijalno oružje kojim se može razoriti osobnost pojedinca, pozvati na pogrom manjine ili rat, te ugroziti temelje same političke zajednice. Kao i svako ustavno pravo, sloboda je govora ograničena u interesu očuvanja jednakih prava drugih i zajednice kao cjeline (čl. 16. Ustava). Zabranjeno je druge vrijeđati ili klevetati, a osobito je zabranjeno pozivati na rat i nasilje, širiti nacionalnu ili vjersku mržnju ili nesnošljivost drugog oblika (čl. 39. Ustava). Problem je što svako ograničavanje slobode, pa i u svrhu njezine zaštite, može zaprijetiti samoj slobodi kada se primijeni preko nužno potrebne mjere, a može se i zlorabiti u svrhu gušenja slobode i demokracije.

Političko sučeljavanje vladajućih i oporbe često pretvara »parlaonicu« u »svadaonicu« i »vrijeđanicu«. U Hrvatskom je saboru bilo ekstremnih slučajeva vrijeđanja žena i pripadnika nacionalnih i drugih manjina, a bilo je i slučajeva nečuvanog vrijeđanja i podcjenjivanja samog Sabora ili njegovog predsjednika. Nije to posebnost hrvatskog parlamenta. Doista je bolje da se političari, kao narodni predstavnici, prepucavaju nego da se upucavaju (Kregar), ali granice postoje. One trebaju biti određene i poslovnički postupci regulirani daleko bolje i preciznije nego što je sada slučaj.

Pitanje je kome se treba obratiti zastupnik, žena ili muškarac, kada smatra da su kolege zastupnici prešli granice dopuštenog. Može li parlament većinom glasova oduzeti imunitet zastupniku koji pretjeru u raspravi i time dopustiti kazneni progon, bilo na temelju javne optužbe i prijedloga ili na temelju privatne optužbe? Prema našem mišljenju, to bi bio kraj parlamentarizma i

»početak povratka u prošlost«, koju ne smijemo zaboraviti. Velikom iskrenošću, baš je iskusni predsjednik hrvatskog parlamenta podsjetio na doba »vlasti- to mišljenja s kojim se javno ne smije izraziti suglasnost«. Uz politički oprez i zastupničku uljudnost, tragično je kada uz to postoji i strah od kaznenog progona.

Poredbeni primjeri dvojbi nisu rijetkost. Od novijih, navedimo kako je vođa kanadskih konzervativaca 2006., u Donjem domu parlamenta ustvrdio da je vlada Liberala »uz pomoć organiziranog kriminala varala birače i stvorila sustav masovne korupcije«, te zaprijetio kaznenom tužbom. Stvar je, međutim, riješena u samom Parlamentu, gdje je pitanje razjašnjeno i potvrđena važnost načela imuniteta neodgovornosti, tako da tužba nije podignuta.

Mnogi danas navode da je ta povlastica parlamentaraca preživjela i da je valja napustiti, jer omogućava zloporabe. To je posebno aktualno kada parlamentarci pokažu svoje drugo, mračno lice, koristeći se povlasticom da bi javnosti spriječili uvid u svoje poslove i moguće zloporabe. *Britanski Donji dom je 1996. Zakonom o kleveti izmijenio odredbe slavnog Zakona o pravima iz 1688.*, da bi zastupnicima omogućio podnošenje tužbi protiv novina i novinara. Povod su dali članci legendarnog čuvara demokracije lista »Guardian«, u kojima je otkrivena afera podmičivanja pojedinih zastupnika od strane lobista (Leigh i Vulliamy).

Uklanjanje zastupničkog imuniteta neodgovornosti nije rješenje. Hrvatski sabor, kao i svaki drugi parlament, mora biti u stanju sâm disciplinirati svoje zastupnike. Aktualna žestoka sporenja, prema našem mišljenju, ukazuju na to da bi trebalo formirati međustranačku skupinu koja bi u svjetlu dvadesetogodišnjih iskustava razmotrila potrebnu temeljitu reformu poslovnčkog uređenja.

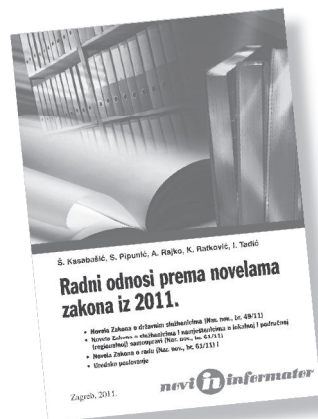
Uvjereni smo da će zastupnici uvidjeti da bi presedan glede toga predstavljao povredu Ustava, te nijedan zastupnik više ne bi mogao biti siguran da ga uvrijeđena većina ne će predati sudu i tako mu začepiti usta. No, jednako tako trebalo bi predvidjeti nadstranački mehanizam prevencije i sankcioniranja govora mržnje u hrvatskom parlamentu, prema europskim uzorima, koji će jednako štititi sve zastupnike i zastupnike. Dakako, to će doći u obzir tek s konstituiranjem novog Sabora nakon izbora.

iz naklade Novog informatora

Opseg: 300 str.
Format: 17x24 cm
Uvez: meki
Šifra: 04940001
Cijena: 250,00 kn

Opseg: 368 str.
Format: 17x24 cm
Uvez: meki
Šifra: 04970001
Cijena: 250,00 kn

Novi informator d.o.o.
Kneza Mislava 7, 10000 Zagreb
Telefon: 01/4555 454 ;
Telefaks: 4612 553
www.novi-informator.net

radi velikog interesa, ponovno organiziramo savjetovanje

Novine u prostornom uređenju i gradnji - 2011.

www.novi-informator.net

Opširnije na 16. stranici